

A. Wertheimer-Baletić: STANOVNIŠTVO I RAZVOJ, Izd. Mate d.o.o.

Alica Wertheimer-Baletić: Stanovništvo i razvoj, Izd. Mate d.o.o.

Biblioteka Gospodarska misao, Zagreb, 1999., 655 str. Objavljivanje su sufinancirali Ministarstvo razvitka i obnove i Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske.

Knjiga Akademkinje Alice Wertheimer-Baletić, redovitog člana HAZU i redovne profesorice iz demografije na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, obrađuje vrlo zanimljivu, poučnu i korisnu građu koja znatno prelazi opseg sveučilišnog udžbenika. Svojom širinom i dubinom te s brojnim primjerima predstavlja prvorazredan priručnik i svojevrstan je kompendij složena međuodnosa stanovništva i razvoja. Uz obilje domaće i svjetske literature, što se navodi na kraju, uz primjerene tablice i grafikone, te tiskarskom opremom i kakvoćom, knjiga je prvorazredan uradak. Ona nije ishitreni tekst, već rezultat dugogodišnjega upornog i znalačkog rada u sveučilišnoj nastavi, istraživanju i podastiranju rezultata na domaćim i međunarodnim znanstvenim skupovima iz demografske, demoeкономске i populacijske problematike Hrvatske, Europe i svijeta. Stoga će biti zanimljiva i korisna studentima, nastavnicima i gospodarstvenicima, kao i političarima koje zanima ta i s njom povezana problematika na prijelazu iz drugoga u treće tisućljeće.

Gradivo je raspoređeno u 9 velikih poglavlja: 1. Stanovništvo i društveno-gospodarski razvoj, 2. Demografija kao društvena znanost, 3. Iz demografske teorije: odabrana poglavlja, 4. Proces razvoja stanovništva i njegove povijesne etape, 5. Kretanje stanovništva (prirodno kretanje stanovništva i migracija), 6. Struktura stanovništva prema spolu i dobi, 7. Ekonomska struktura stanovništva i društveno-gospodarski razvoj, 8. Populacijska politika i politika radne snage, te 9. Tendencije u razvoju stanovništva Hrvatske. Slijede: Literatura, pojmovno kazalo, imensko kazalo i kratak životopis autorice.

U prvom je poglavlju raspravljena uloga stanovništva u društveno-gospodarskom razvoju, ali i uloga društveno-gospodarskog razvoja na kretanje i razvitak stanovništva. Posebno je istaknuta sprega njihovih sastavnica i odrednica. U drugom poglavlju raspravljena je priroda demografije kao društvene znanosti (predmet, metode, izvori podataka, veza sa srodnim znanostima i dr.). U trećem poglavlju razloženi su povijesni i aktualni problemi iz demografske teorije od ranih do suvremenih rasprava, od malthusijanstva do neomalthusijanstva i dr. U četvrtom poglavlju prikazan je razvitak stanovništva svijeta i njegovih regija s posebnostima povijesnih etapa. Posebnu pažnju autorica je poklonila teoriji demografske tranzicije s etapama, podetapama te specifičnostima u prostoru i vremenu (razvijeni i nerazvijeni i dr.). Prozborila je i o kritici demografske tranzicije, tj. o dotičnoj teoriji. U petom poglavlju raščlanjeno je prirodno kretanje stanovništva i njegova prostorna pokretljivost (pojam, sastavnice, pokazatelji, njihova međuovisnost i dr.), metode raščlambe, tipologija, stari i novi trendovi i dr. U šestom poglavlju raščlanjaju se strukture stanovništva po dobi i spolu u korelaciji s društveno-gospodarskim razvojem (međuovisnost, dinamika i značenje te starenje stanovništva kao povijesni proces). U sedmom poglavlju raspravljen je međuodnos gospodarskog sastava i razvoja te promjene. U osmom poglavlju poklonjena je temeljna pažnja populacijskoj politici kao pojmu i povijesnoj stvarnosti koja se nameće suvremenom čovječanstvu, glavnini brzog rasta, a manjini usporena i čak negativna rasta. Deveto poglavlje autorica je posvetila posebnostima razvoja, kretanja i sastava stanovništva Republike Hrvatske, te populacijskim posljedicama domovinskog rata 1991-1995.

Vrijedno je spomenuti još neke pojedinosti, primjerice: jednadžbu utjecaja na okoliš, neke nove poglede demografskih teoretičara,

razradbu teorije i procesa demografske tranzicije. Osim toga obrazlaže Lorimerov model fekunditeta, Coaleove indekse povezanosti plodnosti i obnove stanovništva, ocjenjuje kriterije tzv. standardnog stanovništva, migracijsku tranziciju (stadije i trendove), "ekološke" uzorke i učinke, tranzicijsko starenje stanovništva (najstariji stari), novine u populacijskoj politici i politici radne snage, te sažet, slikovit, poučan i zabrinjavajući pogled na temeljne tendencije kretanja stanovništva Hrvatske.

Ova je knjiga već pobudila višestruko važan i znatan interes; u prvom redu onih koji uče (studenti ekonomije, sociologije, socijalne geografije, politologije i drugi), onih koji proširuju svo-

ja znanja iz toga i bliskih područja (nastavnici i suradnici, postdiplomandi), onih koji se zanimaju za interdisciplinarnost demografskog, demoeekonomskog i populacijsko-geografskoga kompleksa u prostoru i vremenu. Jer, radi se doista o knjizi, priručniku i udžbeniku što zaslužuje punu pažnju. Sama autorica zaslužuje zahvalnost mnogih koji se bave tom i sličnom problematikom, ali koji još nisu dosegli razinu s koje se može sve iščitati, ono što je za njih pročitala i podastrla autorica na vrlo sustavan, čitak i razumljiv način. Ovoj knjizi stoga nisu potrebne nikakve posebne preporuke. Onaj tko je uzme u ruke sam će se u to uvjeriti. Mi smo se već uvjerali.

Mladen Ante Friganović

Karel Natek, Marjeta Natek: **DRŽAVE SVIJETA 2000. (urednica Ivanka Borovac),** **Mozaik knjiga 2000., Zagreb, 704 str.**

Knjiga "Države svijeta 2000." prijevod je slovenskog izvornika (K. Natek, M. Natek, "Države sveta", Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 2000). Iznimno dobra recepcija toga izdanja u slovenskoj, ali i dijelu šire, europske kulturne javnosti, ponukala je renomiranoga hrvatskog izdavača "Mozaik knjigu" da ga priredi i na hrvatskom jeziku. Pritom valja istaknuti da je taj posao učinjen u rekordno kratkom vremenu i s mnogo pomnje, što je zasluga stručnih suradnika (uglavnom geografa i lingvista) na čelu s urednicom I. Borovac.

Ova opsežna i vrijedna knjiga iz više se razloga pojavila u pravom trenutku na hrvatskoj izdavačkoj sceni. Prije svega, zato što u našoj stručnoj publicistici, unatoč postojanju pregledno-informativnih izdanja o državama svijeta, nedostaje obuhvatniji prikaz njihovih geografskih obilježja. Drugi je razlog dinamična promjena političko-teritorijalne arhitekture suvremenog svijeta u tijeku proteklih desetljeća,

posebno od početka 1990-ih godina, što je rezultiralo pojavom novih država i autonomnih teritorija na svjetskoj političkoj karti. Takve promjene u prvi plan ističu potrebu za aktualnošću, kako u geografiji, kao znanosti o suvremenoj prostornoj stvarnosti, tako i široj kulturnoj javnosti. Tome valja dodati da, unatoč sve većoj konkurenciji suvremenih elektronskih medija, postoji objektivna potreba za sustavnim i obuhvatnim pregledom država svijeta upravo u ovakvom, knjiškom izdanju. To proizlazi iz uporabne praktičnosti i dostupnosti knjige, osobito kad je riječ o školama, ali i ne samo njima.

Time su ujedno naznačene i temeljne vrijednosne odrednice "Država svijeta 2000.", a to je jezgrovit i pregledan prikaz najvažnijih prirodnih, kulturnih, povijesnih, gospodarskih i ostalih značajki svake od 193 neovisne države, te 75 ovisnih i unutrašnjih područja, odnosno Antarktike i najvažnijih međunarodnih